

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/995_207#Text (дата звернення: 08.10.2020).

3. Пекінська декларація: міжнародний документ від 15 вересня 1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text (дата звернення: 29.10.2020).

4. Гендерное равенство. Сайт ООН. URL: <https://www.un.org/ru/section-s/issues-depth/gender-equality/> (дата звернення: 08.10.2020).

5. Структура «ООН-Жінки». URL: <https://www.unwomen.org/en> (дата звернення: 08.10.2020).

6. Мінсоцполітики готує Національну доповідь про виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minsocpolitiki-gotuye-nacionalnu-dopovid-pro-vikonannya-konvenciyi-oon-pro-likvidaciyu-vsih-form-diskriminaciyi-shchodo-zhinok> (дата звернення: 08.10.2020).

Савченко А.М.

студентка,

Науковий керівник: Галан В.О.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У БОРОТБІ З ТЕРОРИЗМОМ

В умовах глобалізації значно зросла кількість терактів, при цьому вони набули дещо оновленого вигляду: стали більш складними, добре організованими та спланованими. Тероризм в будь-яких формах свого прояву є небезпечним за своїми масштабами і наслідками явищем. Його слід розглядати як одну з головних проблем людства. Беручи до уваги крайню суспільну небезпеку і жорстокість актів терору, їх антисоціальність і антигуманність, тероризм можна визначити як суспільний феномен, що полягає у протиправному використанні крайніх форм насильства, які завжди приводять до масових людських жертв, масштабних руйнувань матеріальних та духовних цінностей, сіють ворожнечу між різними соціальними, релігійними і національними групами, і які все частіше стають каталізатором виникнення

міжнародних і внутрішніх озброєних конфліктів. В ХХІ столітті він перетворився в біду «без границь», на що вплинули технічний прогрес і боротьба за владу в світі деяких релігійних екстремістських течій і цілих релігій [1, с. 63].

Тому для того, щоб запобігти міжнародному тероризму необхідно мати дієву систему правових інститутів, зокрема, міжнародного характеру, за допомогою яких терористичні акти буде можливим звести до мінімуму.

Говорячи про тероризм у міжнародному праві, доцільно було б навести його визначення. Втім, на жаль, міжнародна спільнота досі не прийняла міжнародного документу, в якому містилося б відповідне визначення, але такі спроби були. Одним із перших міжнародним документом з цього питання була Конвенція про попередження і припинення тероризму 1973 р., підписана 24 державами. У цьому акті тероризм визначався як «злочинні дії, направлені проти держави, ціль або характер яких полягають у тому, щоб викликати жах у певних осіб або серед населення» [2, с. 213]. Незважаючи на існування такого міжнародного документу, його було ратифіковано лише Індією, а тому його застосування є значно обмеженим. Після цього були й інші спроби нормативно визначити поняття «тероризм», але вони успіхом не увінчалися. Причиною такої правової невизначеності, в першу чергу, на нашу думку, є відсутність консенсусу з цього питання, адже основними суб'єктами міжнародного права є держави, кожна з яких має свої особливості правового регулювання питань, пов'язаних із тероризмом. Крім того, як слушно зазначив спеціальний доповідач ООН з прав людини К. Куфа: «для одного – терорист, а для іншого – борець за свободу» [3, с. 46].

Незважаючи на вищесказане, існує значна кількість нормативно-правових актів міжнародного характеру, які присвячені боротьбі з міжнародним тероризмом. До них, зокрема, належить: Конвенція про запобігання тероризму 2005 р., Європейська конвенція «Про боротьбу з тероризмом» 1977 р., Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден 1970 р., Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації 1971 р., Міжнародна Конвенція про боротьбу із захопленням заручників від 1979 р., Конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом від 1997 р., Конвенція про фінансування тероризму 1999 р., Конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму 2005 р., та інші.

Значення цих міжнародних документів важко переоцінити, адже в них містяться як загальні норми про протидію тероризму, так і спеціальні, наприклад, стосовно боротьби з бомбовим тероризмом.

Одним із міжнародних документів у сфері боротьби з тероризмом, який вже згадувався вище є Конвенція про запобігання тероризму 2005 р. У цьому документі способом визначення категорії «терористичний злочин» є зазначення переліку договорів, у яких містяться злочини, що підпадають під відповідне поняття [4].

Важливе значення для міжнародного співробітництва у сфері боротьби із тероризмом має також Європейська конвенція «Про боротьбу з тероризмом» 1977 р., в ст. 5 якої стверджується, що ніщо в цій Конвенції не може тлумачитися як покладення обов'язку видачі, якщо у Держави, яку запитують, є серйозні підстави вважати, що запит про видачу за злочин, зазначений в статтях 1 чи 2, зроблений з метою переслідування або покарання особи у зв'язку з її расою, релігійними переконаннями, національністю або політичними переконаннями, або що становище такої особи може бути погіршене з будь-якої з цих причин [5].

Досить цікаве положення міститься в ст. 6 Конвенції про фінансування тероризму 2000 р. У ній наголошується: «Кожна держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, в тому числі у відповідних випадках в галузі внутрішнього законодавства, для забезпечення того, щоб злочинні діяння, які підпадають під дію цієї Конвенції, за жодних обставин не підлягали виправданню з будь-яких міркувань політичного, філософського, ідеологічного, расового, етнічного, релігійного або іншого аналогічного характеру» [6].

Варто зазначити, що міжнародне співтовариство визнає існування великого занепокоєння, викликаного збільшенням кількості терористичних злочинів і зростанням терористичної загрози. Підтвердженням цього, є закріплення зазначеного положення у Конвенції про запобігання тероризму 2005 р. Крім того, у ч. 1 ст. 3 цього документу наголошується на тому, що кожна Сторона вживає відповідних заходів, зокрема у сфері підготовки кадрів для правоохоронних та інших органів, а також у сферах освіти, культури, інформації, засобів масової інформації та розвитку обізнаності населення, з метою запобігання терористичним злочинам і їхнім негативним наслідкам з одночасним дотриманням зобов'язань стосовно прав людини.

Міжнародне право не є декларативним у цьому відношенні, адже воно закріплює реальні механізми взаємодії держав з метою протистояння тероризму. Так, кожна Сторона вживає таких заходів, які можуть бути необхідними для поліпшення й розвитку співробітництва між національними органами з метою запобігання терористичним злочинам та їхнім негативним наслідкам, зокрема, шляхом: а) здійснення обміну інформацією; б) удосконалення фізичного захисту осіб й об'єктів; с) поліпшення навчання й планів координації дій на випадок надзвичайних громадських ситуацій [4].

Окремої уваги заслуговує інституційний аспект міжнародного співробітництва в сфері боротьби з тероризмом, адже таке співробітництво не зводиться лише до прийняття нормативно-правових актів міжнародного характеру. Важливе місце серед організацій міжнародного характеру займає Контртерористичний комітет, який функціонує у рамках Ради Безпеки ООН і був створений у 2001 р. Особливістю цього органу є те, що він є координаційним центром міждержавного співробітництва у боротьбі з тероризмом. Основними напрямками діяльності Контртерористичного комітету є: забезпечення інформаційного обміну між державами, отримання від них доповідей про діяльність компетентних національних органів, надання державам засобів для боротьби проти тероризму, координація діяльності регіональних міжнародних організацій у цій сфері [7, с. 40]. Необхідно, також відзначити постійну співпрацю ООН в області боротьби з міжнародним тероризмом з такими організаціями і міжурядовими інституціями, як ЄС, ОБСЄ, НАТО, Шанхайська організація співробітництва, Асоціація держав Південно-Східної Азії, Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво.

Боротьба з тероризмом займає важливе місце в процесі діяльності НАТО. НАТО проводить ряд операцій, які прямо або побічно пов'язані з боротьбою з тероризмом. До таких належать: Операція «Активні зусилля», діяльність НАТО в Афганістані та на Балканах. Також НАТО допомагає забезпечувати безпечні умови під час проведення масових громадських заходів в країнах-членах, які могли б привернути увагу терористів, забезпечує діяльність з кіберзахисту.

Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) також є одним із антитерористичних міжнародним органом. У документах Інтерполу, що визначають перспективу його діяльності, відзначається, що найближчим часом тероризм і міжнародний тероризм будуть

продовжувати серйозно зачіпати правоохоронні служби держав. У зв'язку з цим Інтерпол пропонує державам розглядати цю організацію як один із засобів координації співробітництва в цій галузі

Існує і низка регіональних організацій, діяльність яких направлена на протидію тероризму, до них можна віднести: Міжамериканський комітет із боротьби з тероризмом, Багатопрофільну групу з міжнародних дій проти тероризму, Антитерористичний центр, «Бишкекську групу» і Регіональну антитерористичну структуру, інші.

Для України проблема протидії тероризму набула особливої актуальності з початком агресії з боку Російської Федерації, яка порушила територіальну цілісність нашої держави та загрожує її незалежності. Силами і засобами розвідувальних органів і спеціальних служб країна-агресор спровокувала численні терористичні акти на території Донецької і Луганської та інших областей України, а також збройні виступи сепаратистів, що в свою чергу призвело до збиття літака «Малайзійських авіаліній» рейсу МН17, знищення цивільного пасажирського автобуса неподалік Волновахи, постійних обстрілів житлових будинків мирного населення.

Тому у 2017 році Україною було подано позов до Міжнародного суду ООН у Гаазі, у ньому наша країна звинувачує РФ в порушенні двох міжнародних конвенцій, а саме – Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму і Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. У березні 2017 року Суд провів слухання за клопотанням України, і вже у квітні того ж року Суд виніс рішення відмовити в приписі тимчасових заходів в частині справи, що стосується Міжнародної конвенції по боротьбі з фінансуванням тероризму, адже на думку Суду Україна не надала достатніх доказів щодо умисності такого постачання(як зброї так і грошей) саме для терактів. Але Росію зобов'язали виконати ряд тимчасових заходів в частині справи, що стосується Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, а саме забезпечити в Криму доступність освіти українською мовою і утриматися від обмежень діяльності представницьких органів кримськотатарського співтовариства.

У червні 2019 року Суд провів слухання з питання про те, чи підсудна йому дана справа. І вже 8 листопада того ж року було оголошено про визнання своєї юрисдикції у справі, завдяки чому суд може перейти до розгляду справи по суті. Очікується, що остаточне рішення буде оголошено через кілька років.

Отже, міжнародний тероризм є значною загрозою для суспільного порядку, державного суверенітету та прав і свобод людини та всього людства, а тому в міжнародному праві розроблено низку заходів, які сприяють попередженню та розкриттю актів тероризму. Втім, міжнародне право у цьому аспекті не є досконалим, що пояснюється особливостями самого права та предмету регулювання. Зокрема, це проявляється у відсутності визначення поняття «тероризму», а наведення переліку терористичних злочинів, на нашу думку, не ліквідує необхідність розроблення відповідного визначення. Також необхідною є розробка і налагодження більш дієвого механізму інституційного врегулювання даного питання.

Список використаних джерел:

1. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Кобилянський О.Л. Міжнародний тероризм: консолідований аналіз забезпечення безпеки : навч. пос. Київ : ННІПСК КНУВС, 2009. 72 с.
2. Соколов О.С. Борьба с терроризмом и международное гуманитарное право. *Российский ежегодник международного права*. 2003. С. 210–218.
3. Терроризм: психологические корни и правовые оценки. Круглый стол журнала «Государство и право». *Государство и право*. 1995. № 4. С. 20–47.
4. Конвенція про запобігання тероризму: міжнародний документ від 16 травня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_712#Text (дата звернення: 12.11.2020).
5. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом: міжнародний документ від 27 січня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text (дата звернення: 18.11.2020).
6. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму: міжнародний документ від 09 листопада 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518#Text (дата звернення: 18.11.2020).
7. Бортнік Н.В. Міжнародне співробітництво та його роль у боротьбі з тероризмом. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 1. С. 38–41.